

FLOAREA DE FOC

30 APRILIE 1933

ANUL II — Nr. 3

Redacția: Strada Bolintineanu No. 9.

București.

Manuscrisele nepublicate se distrug.

Director:
SANDU TUDOR

UN EXEMPLAR 5 LEI
APARE LA FIECARE DOUA SAPTAMAN
ABONAMENTUL ANUAL 200 LEI
INSTITUȚIILE ANUAL 500 LEI
Administrația: Str. Bolintineanu No. 9.

JUSTIFICAREA BUCURIEI

de MIRCEA ELIADE

În ultimul timp — din cauze atât de felurite și de interesante încât s'ar putea scrie un întreg volum discutându-le — s'a încetățenit și la noi sensul tragic al spiritualității și valorificarea agoniei ca justificare supremă a vieții spirituale. Se afirmă tot mai des și tot mai frumos că o viață autentic spirituală conduce la disperării și a tristeții solitudinii despărării și a tristeții solitudinii nu mai există o altă posibilitate de afirmare a spiritului. Se instaurează, așa dar, și în tânăra cultură românească o viziune negativă a existenței. Am cunoscut până acum pesimismul lui Eminescu și orgoliul solitudinii tragice al lui Vasile Părvan. Am cunoscut și izvoarele acestor doi gânditori. Dar acum ne aflăm în fața unei viziuni mult mai desperate și mai iraționale: vacuitatea tuturor sensurilor existenței, primatul agoniei asupra vieții, reducerea bucuriei la clipă.

Să recunoaștem deia început ca o experiență a disperării și agoniei este un fenomen inedit, și ca atare interesant, rasei noastre. Românii s'au mulțumit până acum să plece capul și să se acomodeze. N'au protestat niciodată, n'au blestemat și n'au reacționat nici contra umilințelor pământeste nici contra mâniei dumnezeiești. Agonia este o stare cu totul streină sufletului românesc. Noi nu am experimentat decât ratarea; singura mare suferință a intelectualilor noștri a fost, până mai anii trecuți, aceia „de a nu fi înțeleși”. Observați cât de mare este deosebirea; pe deoparte sentimentul, minor fără îndoială, al singurătății și inutilității insului în mediu; pe de altă parte sentimentul zădărniceii vieții însăși față de realitatea morții, față de singurătatea cosmică, decisivă.

Ori de unde ar fi venit stimularea unei astfel de viziuni agonice a existenței — dela Unamuno (rău înțeles, desigur) sau dela Heidegger, dela Chestov sau dela Klages — ea nu infirmă autenticitatea experienței care se află înapoia gândirii și scriului. A fi influențat de cutare sau cutare autor nu dovedește altceva decât o asemănare de problematici, o intuiție comună a existenței. Fiecare își caută ajutoarele de cari are nevoie.

A repetă aici motivele pentru cari experiența durerii este un moment necesar în cunoaștere, a dovedi că durerea este element dinamic și constructiv în viață — ni se pare strădanie zadarnică. Nimeni nu pune la îndoială acest caracter de prealabil, de preimplicat, al durerii. Dacă ea este sau nu un blestem, dacă parti-

cipă sau nu la păcat — sunt chestiuni pe cari nu le vom discuta în acest articol. Destul să spunem în treacă ceiace am spus altădată mai pe larg (în «Soliloquii»), că o singurătate cumplită este destinul omului, că un cerc de fier îl păstrează ferecat în sine, că însăși experiența și cunoașterea sa îl limitează. Conștiința acestei singurătății alimentează neîncetat durerea, și oricâte iluzii ar creia viața din jurul tău ca să-ți adoarmă acest ghimpe de luciditate și preîntâmpinare a morții, ele rămân, până la urmă, năputincioase.

Deaici, din experiența singurătății, a izolării urseite printre oameni și în viață, răsar toate celelalte experiențe ale deznădejdiei, agoniei, zădărniceii. Este fără îndoială o goană a omului spre moarte, către o moarte singură și decisivă.

Dar, oricum, această alergare spre moartea definitivă, și acest gust dezolat al morții — pe care ni-l lasă orice clipă trăită, orice oră trecută — nu are nimic de a face cu cealaltă moarte, deadreptul în viață, moartea prin oprire pe loc, prin somn și inerție. Sunt oameni cari mor, și putrezesc sau se mumificiază chiar din timpul vieții. Experiența agoniei și a deznădejdiei — dacă ni se îngăduie să repetăm un paradox celebru — este cea mai bună confirmare a vieții, cea mai sigură verificare a trăirii furioase și majore. Deci, chiar aceia cari pornind dela deznădejde și agonie încearcă să coboare valorile vieții, să le umilească așezându-le continuu în fața neantului și a morții — chiar ei demonstrează, prin propria lor afirmare a vieții, victoria vieții asupra morții. Propria lor experiență, deși dureroasă, infirmă primatul durerii și al morții; căci există și un alt fel de durere, aceia de care nu mai iei cunoștință; după cum există și un alt fel de moarte, moartea în viață, descompunerea, putrefacția.

Vreau să spun că acei cari vorbesc și scriu despre agonie, deznădejde și moarte — nu au atins ultimile culmi. Altminteri, nu ar mai avea nici ispita nici puterea de a-și mai striga deznădejdea. Vreau să spun că o deznădejde mărturisită poartă încă izvorul nădejdiei; că o agonie de care îți dai seama și împotriva căreia lupți, justifică încă odată victoria vieții. Căci, am văzut, există și alt fel de morți și altfel de deznădejdi de care nu ne dăm seama decât noi, cei vii, dimprejur. Și asemenea morți și deznădejdi ilustrează strivitor viața și bucuria celor vii.

Mi se pare, așa dar, că experiența deznădejdiei și a agoniei confirmă

întâietatea și plenitudinea vieții și a bucuriei. Și de aceea instaurarea unor astfel de preocupări în tânăra cultură românească, verifică însăși vitalitatea și resursele rasei noastre. E de preferat gândirea unui Em'li Cioran și Petru Manoliu tuturor literaturilor și filosofiilor clădite pe vechile forme de pesimism românesc. Ne aflăm dintr'odată, în cazul celor doi tineri gânditori, în fața unor experiențe majore; cu toată diformarea provincială (la cel din urmă) și monotonia celui dintâi.

Mă întreb, însă, dacă stăruința în agonie și în deznădejde nu este ea însăși o oprire pe loc, o automatizare a unei experiențe inițiale. Mă întreb, mai ales, care este eficacitatea și rostul unei asemenea poziții spirituale — dacă se renunță de a o mai socoti preliminarie. Durerea este un moment necesar în realizarea cunoașterii, și agonia este o experiență necesară în realizarea bucuriei. Dar și durerea și agonia ajung negative, sterpe și inutile dacă nu sunt depășite. Moartea nu se află întotdeauna la capătul agoniei; moartea poate ajunge stăpână chiar pe agonie, prin automatizarea ei, oprirea ei pe loc, transformarea ei în dogmă. Singura valoare a agoniei este verificarea durerii este verificarea cunoașterii. Prețuiesc agonia întrucât silește pe ins să lapede toate iluziile și narcoticile, să trăiască direct și personal. Iar durerea o prețuiesc prin ceiace are ea nud și plenar, prin des-sofisticarea cunoașterii.

A te așeză, însă, în deznădejde și a privi și judecă viața și lumea de acolo — mi se pare și neesențial și ineficace. Desnădejdea și agonia pot fi trepte, nu centre. Atât timp cât sunt trepte, prețuiesc tocmai pentru verificările pe cari le dau vieții și cunoașterii. În clipa când ajung centre definitive, automatisme de stări sufletești sau de cuvinte, sunt nu numai inutile și nesănătoase, dar sunt deadreptul necaritabile. Ceiace îmi displace mai mult în desperare este egoismul ei, este lipsa de caritate, ca să nu mai vorbesc de celalt mare păcat, împotriva nădejdiei. În această privință, teologia creștină s'a adăpat din însăși izvorul central al vieții și al bucuriei — socotind deznădejdea ca cel mai negru păcat, împotriva Duhului Sfânt. Să nu uităm că și o crimă poate fi iertată, în morala creștină, dar o deznădejde consumată (sinuciderea) nu. De data aceasta, viața întreagă și bucuria existenței vorbește printr'un precept de morală.

Cea dintâi și singura esențială datorie a omului este caritatea, adică

CUPRINSUL:

INTRE BUCURIE ȘI TRISTEȚE

Justificarea bucuriei

de Mircea Eliade

Cumpănă

de Arsavir Acterian

Fenomenologia virtuților teologale

de Paul Costin Deleanu

Numai desnădejde, atât

de Petru Manoliu

Subiectivismul disperării

de Victor Ion Pavelescu

Scrisoare către prietenii triști din „generație”

de Sandu Tudor

Bucuria tristeții și tristețea bucuriei

de Eugen Ionescu

„Părinții din pustie”

(Antologie creștină)

Tălmăcire nouă din psaltire

de S. T.

Mai urmează:

Critică: Camil Petrescu și „Patul lui Procust”

de Eugen Ionescu

Curier și informații.

P. S. Înțelegem discuția problemelor noastre ca un joc liber și primejdios, deasupra creștelor, între idei protivnice. Așa discuția câștigă un înțeles simfonic și un ritm de luptă, după legile unui contrapunct al Duhului. Ne cumpănim astfel, fiecare, între o maximă și minimă a mărturisirilor, cea ce vedește o lămurită responsabilitate proprie.

Totuz, răsbaterea și călătoria noastră împreună, are o ordine de bătae a unui frățesc consens general, care a făcut să ne îndrumăm, de pe acum și hotărât, sub un cer spiritual și la lumina călăuză a unui stâlp de foc, ce pururi ne va falfăi nainte, dealungul celor patruzeci de ani sortiți rățăcirilor, prin pustie și noapte, până în Țara Făgăduinții.

o neobosită justificare a bucuriei existenței. A face din viața și cunoașterea ta o permanentă bucurie — în pofida tuturor mizeriilor, și întunecimilor, și păcatelor, și neputințelor, și deznădejdelor — iată o datorie cu adevărat virilă, o datorie a omului și a omeniei din tine. A face din viața ta o victorie continuă contra morții, contra răului, contra întunecului — aceasta este o datorie peste care nici o morală din lume și nici o societate nu poate să treacă. Bucuria de a fi viu, oricât de deznădăjduite ar fi bălțile din sufletul și din jurul tău, nu e tot una cu optimismul vulgar al simplei existențe biologice. Bucuria vieții depășește cu mult confortul și sănătatea. Ea nu exclude suferința, agonia, disperarea — ci dimpotrivă, le implică. Pentru că nu înseamnă nimic a te bucura de viață atunci când ea nu îți întâmpină obstacole și crucificări. Nu prețuiește decât bucuria care a trecut prin toate încercările și a îndurat toate umilințele omului. Cunoști atunci acea înseninare pe

(Urmare în pag. 2-a)

C U M P Ă N Ă

de ARŞAVIR ACTERIAN

Mai ții minte citatul din Kierkegaard pe care l-ai transcris mai zilele trecute dintr'o revistă franțuzească, cu gândul să te folosești cândva de el? Să-l căutăm. Iată-l: «Să fim subiectivi; subiectivitatea e adevărul». Mi se părea atunci că aceste câteva cuvinte pot justifica un scris și chiar o viață. Constat că sunt astăzi mai puțin entuziast și că mă simt din nou încitat — joc nefast, vei zice — să-mi pun întrebări: adevărul însă, ce e? sau, ce e subiectiv? și așa mai departe. Dar nu ca să răspund la asemenea întrebări m'am hotărât să scriu. Nu. M'am săturat să tot jonglez cu idei cari saltă drăcește în jurul așa numitelor experiențe de viață. Vreau să-mi iau viața de scurt, s'o decantez, să mi-o limpezesc.

Foarte rău dacă n'am să reușesc. Mă enervează necunoscutul, mă irită curgerea ușuratecă, neclară de viață, mă sufocă promiscuitatea, aș zice obligatorie, de valori și sensuri. Ce se întâmplă în definitiv cu noi, în această lume ciudată, incomodă și muncitoare?

Întrebăm ca să răspundem. Și e — dacă vrei — un răspuns: că n'o să știm niciodată mai mult decât știm și că deci n'ar fi tocmai rău să ne vedem simplu de treabă, adică de traiul nostru, așa cum e, parcă ciuruit de gloanțe, plin de găuri, prin care mirarea noastră față de viață cearcă să-și facă loc cât mai în adânc. Oricât de desnădăjduiți însă, nu vom înceta să nădăjduim și oricât de blazați, nu vom renunța la luptă. Asta-i realitatea. Voiu căuta să însemn aci câteva gânduri cari de mulți ani și-au aflat adăpost în mine, gânduri din a căror rotunjire și luminare aștept, naiv, o soluție, o deslușire, o clarificare a situației mele omenești. Sunt dator să invoc aci numele, pe zi ce trece mai aureolat, al d-lui Leon Chestov, care în «Apothéose du Dépaysment» (pag. 51) sugerează cele ce voi spune. E inutil să spun cât am suferit de această descoperire — mă credeam, săracul de mine, original — dar și cât m'am bucurat.

*

Oricâte probleme am rezolva, ori câte minuni am face, oricâte enigme am descifra, probleme de rezolvat, minuni de făcut și enigme de descifrat se vor găsi întotdeauna. Pentru că nu este exclus să fie undeva, dacă nu pretutindeni, un Dumnezeu, surpriza unui sfârșit de agitație cosmică, nu e imposibilă. În imperiul accesibil libertății noastre însă, obiecte de frământare — berechet, din mila Dracului — nu ne lipsesc. Viața, o dezlegare continuă. Investigația noastră, o alergare în cerc vițios. Ne poartă cineva de nas, ne momește. În fuga noastră mai mult sau mai puțin dementă, fapta noastră devine lăcașul emoțiilor tari, fervorii sau suferinții. Dacă vrem să surprindem sensul alergării, luptei, agoniei noastre, constatăm cu tristețe sau cu disperare că ne împotmolim. Epuizarea, uitarea, ignoranța fac adesea loc echilibrului.

În mintea unui copil care încearcă să se orienteze în viață căutând spri-

jin, inventând explicații, uimit de cele ce descoperă în fiecare moment, ca și în a omului matur — care va fi mai târziu acel copil, după o strădanie de ani prin școli și printre semenii — nici o desvăluire temeinică de mister n'are loc. Omul capătă o sumă de siguranțe purtat prin timp de iluzia descoperirii. Poate că nu s'a înșelat în unele nădejdi cari l'au îndemnat în bună parte să muncească, să cerceteze. Știe acum lucruri pe care copilul le ignora cu desăvârșire. Continuând, va cunoaște bucurii mari pe cari nici nu le visa, dar, poate, nu va ști niciodată cât știe înțeleptul sau cărturarul cutare. Oricât de savanți, de geniali, oricât de proști, rostul vieții rămânepentru toți îmbrobodit.

Viața, rațiunea, cunoașterea omului se desfășoară fatal între limite. S'a spus de atâtea ori că e un joc minunat și de frumoase cutezanțe, jocul omului pe pământ. Fie de 5 ani, de 25, de 45 ani, fie idiot, om cumsecade sau geniu, fie chiar sfânt, acelaș insondabil sub pașii tuturor. Nu e desnădăjduitor, exasperant să constați că orice cunoaștere omenească e blestemată să cuprindă un acelaș gol pe care nu-l poate umple nici o curiozitate, nici o muncă, nici o descoperire?

N'are importanță ce și cât reușim să facem. Victoriile noastre cele mai strălucite își pierd strălucirea în ochii celui care urmărește, nu simple victorii ci o elucidare de mister. Există un mai bine în care sperăm, pentru care lucrăm. Acest mai mult sau mai puțin bine pe care-l cerem și pe care-l acceptăm, e, în definitiv, un compromis cu care ne mulțumim în lipsa binelui absolut.

Compromisul acesta necesar luminează neputința și micimea noastră. Suferim unii în orgoliul nostru, ne revoltăm, ne deprindem la urma urmelor și ne încovoim. Materialicește și spiritualicește suntem capabili de o ascensiune oarecare, o ascensiune care poate să ne pară chiar superbă.

Devenim mai înțelepți, mai savanți, mai tari, mai bogați, mai puternici, mai chinuți sau mai vanitoși cu trecerea timpului. Cele mai orgolioase și colosale încercări nu realizează decât superlative de existență susceptibile de cădere în comparativ. Misterul acestei existențe rămâne ce-a fost (numai impresia noastră se schimbă) ca și cum nimic din efortul nostru nu s'ar fi produs, ca și cum viața n'ar fi evoluat iar progresul, salturile, trepidanța noastră ar fi fost inutil joc de himer. Absolutul îl țintim doar, nu-l nimerim. Nu actualizăm absolutul decât sub formă de bănuială sau de străfulgerare. Epuizăm lesne, dar niciodată definitiv, nevoia sau frământarea noastră de absolut. Înaintarea noastră e o infamă iluzie. Ne învârtim până nu mai putem, ne agităm sau profetizăm în deșert. Lucrăm ca să lucrăm. Așa am apucat, așa am fost învățați, așa ne-am obișnuit. Nu progresăm nici măcar cu'n milimetru, oricât ne chinuim, ne îmboldim, spumegăm, oricâte piedici anihilăm. Cultura și civilizația stau

pe loc cu o încăpățănare stupidă. Să nu ne lăsăm înșelați de pompa și fastul civilizației sau de relativa siguranță a așezărilor omenești. Știm atăteta, inventăm, oglindim, reflectăm, cutreerăm: nimic nu s'a luminat în cerul vast al cunoștinței noastre în afară de-o cunoștință dată. Epocă de piatră sau secolul XX, tot una sub unghiul adevărului absolut. Absolutul — un punct de sprijin nevăzut. Drumul vieții se infundă natural — pentru ochii noștri slabvăzători — în sicriu. Vreți un adevăr nemuritor din acelea care lasă omul gură cască? nu suntem liberi, suntem limitați. Ni se dă o libertate cu care în fond n'avem ce face. O rațiune — cu magia ei impresionantă — ne robește ei, viață întregă, fără să ne dea o soluție de ieșire. Creștinul drept credincios crede că păcatul ne desparte de Dumnezeu adică de armonie, pace, fericire, echilibru, absolut. Un dincolo — pe care-l putem ușor bănui deîndată ce acest dincoace există — ne lipsește într'una de un ajutor pe care zadarnic îl cerșim. Suntem blestemați să ne rotim, să ne rotim în cereul de foc al neînțelegerii noastre, al jumătății de știință, al relativei cunoașteri. Cel mai curat dintre noi nu poate realiza decât un ersatz de puritate. De aci spre dincolo, poate (și acest «poate» e înăbușitor), moartea ca o poartă.

Suntem și suferim că suntem. Nici măcar nu suferim adânc și serios căci deviem repe într'un exhibiționism de durere (o alinare deci prin eliberare) și în cabotinaj. Vorbim și activăm și ne narcotinizăm în fel și chip. E în cel mai curat sânge al nostru un microb de agitație. Ne scaldăm cum putem și cum vrem (e

cam acelaș lucru) în apa asta sălcie în care fără greutate descoperim câteva ochiuri dulci, din care sorbim avizi și pentru lungă vreme, puțină băutură întremătoare.

Privești bine ce se petrece în acest nesfârșit de spațiu și timp? Ei bine, sub cea mai sigură și reconfortantă pildă de existență stă, niciodată epuizat, acel izvor de aiurare și neliniște care țâșnește dintr'o aceeași — parcă dealungul unei eternități — stâncă de mister. Simțim în noi deseori nevoia de ordine și luptăm din răspuțeri ca s'o realizăm și s'o menținem.

Considerându-ne mai de aproape ne vom surprinde singuri. Dragostea noastră cea mai învolburată și mai tumultuoasă se stinge în propria-ne ființă după ce a împlinit efortul de dizolvare a egoismelor și indiferenții câtorva inși. Ne înconjurăm de câțiva prieteni și chiar față de ei ne dovedim străini, incapabili să comunem îndelung, să ne solidarizăm. Suntem răi, suntem neputincioși până și cei mai sinceri, mai dăruții și mai generosi. Suntem egoști și încrezuți chiar și cei mai înțelepți dintre noi. O cireadă de cabotini — mai toți muncitori de bune intenții în orele de singurătate cu ei înșiși — iată ce împânzește pământul acesta legat de creatorul său ori de neant prin slabe fire de ață, pe cari însă nu reușim de fel să le rupem. Da, da, cât timp mă va stăpâni înflăcărea aceasta care îmi face viața și fără de care nu-mi închipui viață — ceea ce înseamnă că ea nu poate fi — orice definitivă trecere dincolo de egoismul tău, orice rupere de păcat, ni se pare o imposibilitate numai prin mijloacele pe care până acum le cunosc.

JUSTIFICAREA BUCURIEI

(Urmare din pag. 1-a).

care ți-o dă sentimentul victoriei vieții din tine, caritatea, siguranța că nu mai ești singur, bucuria că dai altora, deci că acei alții există, deci că ai trecut peste hotarele egoismului tău, hotare înăuntrul cărora a luat naștere suferința.

Nu cunosc poruncă mai valabilă decât aceea de a fi viu și caritabil. Căci aceste două îndemnuri de omenie luptă chiar împotriva destinului tău, destin zidit în cercul ferecat al individului, destinul singurătății și al tristeții. Cred că cea mai mare justificare a bucuriei este tocmai această rezistență a neantului și întunecului din noi, această rezistență a cercului predestinat în care suferă individualul. Împotriva bucuriei vieții și cunoașterii se coalescează voluptățile amare, efemere, zădarnice ale individualului. În altă parte («Soliloquii») am arătat eforturile pe cari le face omul, orice om, împotriva acestei tragice limitări, încercările de comuniune, de trecere dincolo, de dragoste, toate pornite din aceeași sete de rupere de sine, de contopire cu altul. Vedeam în acest instinct cealaltă forță, luminoasă

și caritabilă, care însuflețește omul, alături de forța tragică, a închiderii în sine, a inerției, a limitării egoiste. În aceste pagini fugare închinată bucuriei, se cuvine să facem un pas mai înainte, și să arătăm că această tendință către lumină și dragoste, această sete de comuniune și contopire, este sprijinul nădejzii, este izvorul care poate adăpa o nouă omenie, mai liberă și mai caritabilă. Cred că binele se justifică și se recunoaște prin bucurie. Cred că bucuria este însăși structura noii omenii pe care o așteptăm. Cred că cel mai mare păcat contra umanității este tristețea desperată ridicată ca valoare supremă a spiritualității. Cred că omul se poate tot atât de mult apropia de Dumnezeu prin bucurie, ca și prin dragoste. Și dacă omul mai poate colabura cu Creația, mai poate adăoga ceva lumii acesteia atât de pline și de bogate — acel lucru este bucuria, cât de mult întunec, demoniac și mizerie ar exista în noi. Agonia și desperarea prețuiesc numai întrucât sunt itinerariile cele mai viguroase cari conduc la victoria vieții.

TRISTEȚEA BUCURIEI

ȘI BUCURIA TRISTEȚII

de EUGEN IONESCU

Atâta vreme cât tristețile mele nu devin fervori, și bucuriile mele, suferințe, sunt mediocru, mă simt săciu, mă desconsider. Insemnează că nu am știut să merg până la capatul, care e întors, al lucrurilor: trebuie să merg atât de mult, atât de departe spre nord, încât să mă pomenesesc la sud.

Dar, în definitiv, nu e recomandabil aceasta, și mai ales nu e confortabil, — ci neliniștitor și haotic la culme. Nici nu pricep în virtutea cărei morale arbitrare, de care nu mă pot lipsi, îndemn și mă îndeamn la această răsturnare a stărilor desigur ca să-mi dovedesc că, spre iritarea mea, contrariile se identifică.

Imi vine să cred că tristețea și bucuria sunt accidentele unei unice esențe. În ceea ce mă privește nu am știut să le disting cu precizie niciodată. Înțeleg că este inuman, dacă voiți, să afirm că meridianul pe care mă aflu este neidentic cu sine sau identic cu oricare altul. Știu perfect că meridianul acesta este identic cu oricare altul, — dar, pentru că vrea Dumnezeu să ne fie (și asta cât timp va mai crede) în limită, în echilibru, în cutie, trebuie să spunem, ca papagalii, după Aristotel că bucuria este bucurie și că tristețea este tristețe. Distincțiile nu există decât într'un

spațiu restrâns, limitat: dar paralelele (așa le vedem) se întâlnesc, de fapt, la un punct n, de joncțiune.

Și totuși, putem vedea de aici că bucuria nu este bucurie. Bucuria și suferința nu sunt stări de echilibru: nici nu sunt, într'un sens etimologic stări, ci tensiuni, mers. Ele manifestă un dezechilibru și deci, prin natura lor, o răsturnare a înțelesurilor, a ceea ce este echilibru, principiu de identitate, distincții și alte scrupule. Ele manifestă o dezordine, ele sunt dezordine: în sensul că nu sunt false, tocmai pentru că înțelesul lor noțional este nesigur sau paradoxal, deoarece este fals și arbitrar numai ceea ce este ordine.

Dar, când mă gândesc, aceasta se poate spune despre toate. Orice echilibru este forțat, este o reținere neadevărată a lucrurilor. Frumos arată, ultim venit, și Benda în al său recent «Discours coherent», — că principiul de identitate nu este valabil în eternitate, în absolut, în indeterminație, — ci numai în temporal, în relativ, în determinare.

Pasul pe care îl facem către absolut, manifestă clar această confuzie a noțiunilor, această apropiere și identificare a contrariilor. Toate drumurile merg la Roma.

trezăresc pare că d-nul Camil Petrescu ar ști să redea, să exprime „viața” pe când Proust n'ar fi știut. D-l Șerban Cioculescu încă își închipue că Proust omoară viața, analizând-o prea minuțios, prea științific și descompunând-o. În realitate, d. Cioculescu nu l'a citat pe Proust în întregime. Ar fi văzut că la Proust nimic nu se dispersează în detalii inutile; că nu există nicio imagine, nicio observație, nicio reflexie, inutilă, pierdută; că viața crește în proporții uriașe. Că niciun detaliu nu capătă viață și semnificație decât întrucât se integrează în scurgerea fluvilor vitale; că nicăeri decât la Proust, care, în detaliu, fragmentar, pare prolix, risipit, difuzat, nu există o mai mare omogenitate, viziune de ansamblu și construcție; că totul e dirijat, echilibrat de o mare forță centrală și centralizatoare.

Supunerea perfectă la metoda proustiană presupunea, din partea d-lui Camil Petrescu și o perfectă inteligență a metodei și a sensului proustian. Această condiție necesară nu e însă, după cum vom vedea, împlinită.

Dela Proust, d. Camil Petrescu a luat o sumă de libertăți, deocamdată cele exterioare, și și-a justificat tot atâtea facilități. Iată, de pildă, pe una mai puțin esențială: o cât mai mare libertate de tehnică tipografică (primul volum se sfârșește la mijlocul unei fraze). Iată, acum, și unele puțin mai grave: romanul acesta e legat de „Ultima noapte...” prin două personaje (Nae Gheorghidiu, Tănase Vasilescu) ca să semnifice o continuitate de spirit, de viziune; ca să arate, anume, că spiritul aceluiaș ins cuprinde și viziunea primă, inițială, de viață (*Ultima noapte*) și a doua (Patul

lui Procest); că, pe scurt, acest al doilea roman continuă într'un fel, jurnalul d-lui Camil Petrescu, toată arta nefiind decât un jurnal („memorii”) al viziunilor, al rătăcirilor insului prin viață. Numai că, la Proust, — această continuitate e reală, organizată într'un sens, completă, sferică. Pornind dela sine, Proust se întoarce la sine prin ocolul obiectelor, — nu rămâne în drum, împotmolit, la jumătatea de sine. În romanele d-lui Camil Petrescu legătura organică, principiul organizator și centralizator lipsește și nu izbutește să infățișeze decât fragmente risipite, întâmplătoare, heterogene de viață. Sunt gata să demonstrez că drumurile divergente ale „Patului lui Procest” nu fac să se presimtă, ca la Proust, o convergență paradoxală, pe un plan superior. Că d-nul Camil Petrescu e derutat în permanență și că își oprește însă derutările, neputându-le nici înlăuntrul limitelor.

Să nu mi se spună că la Proust e acelaș lucru. Proust, abandonându-se tuturor derutărilor; Proust, prin hazard, prin libertatea asociațiilor, desmiate hazardul însuși, facilitatea, indisciplina asociațiilor: el merge până la capătul lor, le cuprinde pe toate, le epuizează, le anulează. Se lasă pradă tuturor derutărilor, tuturor libertăților, tuturor hazardurilor, ca pe apa fluviilor și epuizează toate posibilitățile cum ar epuiza toate paisajele fluviilor. Viața se poate „reface” urmând albia fluviului, — itinerariu invers. Cu alte cuvinte, și cu o expresie a lui Paul Valéry. — Proust se urmărește, pe sine însuși, până la limitele sale, săvârșind toate investigațiile pe diferitele itinerarii ale asociațiilor sale psihologice.

(Va urma).

Desigur, bucuria este sentimentul unei certitudini sau unei împliniri de viață. Știm însă cu toții că viața aceasta este moarte.

Tristețea este, poate, sentimentul incertitudinii sau al neîmplinirii mele în viață. Aceasta este însă necesară pentru mântuirea mea spirituală. Tristețea, — sentiment de moarte în această viață, — este reversul bucuriei față de viața mea în moarte.

Bucuria neîmplinită, deficiență față de spirit, — are această tristețe de neîmplinire spirituală; tristețea este luminată de bucuria împlinirii dincolo, în spirit.

Tristețea se desparte de bucurie întrucât vremelnicul se desparte de etern. Deoarece însă vremelnicul este subminat de etern, — tristețea se aliază întotdeauna cu bucuria, — într'o interdependență și schimb reciproc de lumini.

Echilibrul perfect este în Dumnezeu sau în moarte. Cum nu suntem în rai, am multe motive să-mi închipuiesc că bucuria nu e seninătate, adică moarte, adică sugrumare în lîmite.

Așa zisa bucurie, care se exprimă printr'un foarte gras surâs și prin obezitate, — este foarte dureroasă pentru cei înăspriți în disciplinarea spiritului. Pentru omul vesel, — nu mai există nici bucurie, ni tristețe, ci — prin superficialitate — jouissance, plăcer etrecătoare, epuizare în clipă.

Imi dau seama că trebuie să disting veselia de bucurie. Dar pentru cele ce vor urma, este inutil să fac distincția. E dealtfel inutilă și toată această de până acum desfășurare, ca să zic așa, logică, — în orice caz, discursivă a problemei.

Urmează unele experiențe personale în așa grad impersonalizate încât sunt amenințate, la tot rândul, să și piardă orice culoare și să redevină inutil discursive.

Ceea ce sunt eu deprins să cunosc drept bucurie, — cade spre moarte. Am bucurii care mă jenează, de care mi-e însă și milă. Presimt în bucurie sfârșitul ei și știu neeternitatea. Sunt întristat, sunt jignit de faptul că bucuria mea moare, de faptul că nu îi pot accepta vremelnicia.

Mă complac oare în amărăciunea bucuriilor mele? În tristețile mele, ca în mocirlă?

Nu. Vreau, țin să mă desfac de ele. Din orgoliu și nu din lașitate mi-e rușine de ele. De fapt, mi-e rușine decâteori ele mă coboară și nu le ridic eu; decâteori au culoarea lor proprie și nu le împrumut eu o lumină de mai sus.

De aici, din mocirlă, din bucurie netransasubstanțiată, din tristețe neridicată, din lașitate, — chem o viață eroică, jinduesc o viață eroică.

Bucuriile mele, de care totuși nu mă pot lipsi, sunt așa de triste încât mi-e rușine și milă. Bucuriile mele: păsări cu aripi debile, sboară ca

să cadă mai rău, mai disperat.

Bucuriile mele sunt triste pentru că ele manifestă o acceptare a nu știu căror legi inferioare. Sunt deficiente, față de orice tristețe care nu trebuie să privească decât neîmplinirea mea în absolut. Dar această acceptare a unor legi inferioare, — dă o bucurie tristeții pentru neîmplinirea mea în spirit, o tristețe bucuriei mele, acceptărilor. Iată de ce, pedeațăparte, bucurie și tristețe se identifică, la un punct de joncțiune.

Decâteori mă bucur, am sentimentul nelibertății mele, sau a neascultării, a neputinții mele de a asculta o lege mai înaltă, mai gravă.

Bucuria este un păcat. Trebuie să trec dincolo de bucurie, — și eforturile mele, tristețele, deficiențele mele eforturi, — se lovesc de nu știu ce intransigente ziduri.

În definitiv, vă rog să ștergeți rândurile acestea: vroiam să spun, pur și simplu, că bucuriile mele sunt însoțite de un gust amar. Că am siguranța că bucuriile nu sunt pentru noi, — că bucuriile sunt erori. Că trebuie să ne eliberăm de bucurie și de tristețe: că ele sunt modurile unui viciu, unui păcat ce trebuie răscumpărat.

Dar mi se pare cu totul inutil să caut argumente pentru lucruri evidente (nu se susțin decât lucrurile care se pot susține, cele ce nu sunt nici adevărate, nici neadevărate ci indiferente) și încheiu această disertație aproximativă.

Dealtfel, — demonstrația este facilă: o idee angrenează pe alta și așa mai departe și eșafodajul se construiește în gol susținut, paradoxal, de sine însuși.

Ceea ce este facil e cel puțin parțial. Ceea ce este parțial e neadevărat, pentru că partea e greșită față de întreg.

Experiența, iarăși, mă limitează și mă aservește ei: a fi autentic înseamnă a acționa prin tine (în sensul etimologic) dar un act generează altul, și dictează o serie de acte.

E acelaș eșafodaj autonom, facil, adică limitat, adică parțial, adică fals, — în afară de realitate. Tot ce este autentic este, de fapt, inautentic, pentru că ce este a, față de absolut, e identic cu B. Singura consolă este gândul că inautenticitățile și erorile noastre se vor răscumpăra, cine știe cum.

Deodată, nu avem decât siguranța unei autenticități: aceea a inautenticității noastre. A fi autentic, — înseamnă a te trăda față de o sumă infinită de trăiri posibile.

Nu știu precis ce legătură are acest ultim pasaj cu cele anterioare. Nu știu nici cum să leg concluziile ca să le prezint. Dar nici să nu credeți că mă obosesc să acordez, să leg sensurile, — cum se leagă arterele tăiate ale sinucigașului.

Vreau să mai spun numai că bucuria noastră este mântuită de lipsa ei de autenticitate — care o colorează în tristețe, ...și vice-versa.

TALMACIRE NOUA

DIN PSALTIRE

(Nu este potrivire între cucernic și nelegiuit).

I.

Fericit bărbatul, care nu merge,
în sfatul celor fără de lege,
și în calea păcătoșilor nu adăstează,
și la clicul derăzătorilor nu se așează!

Ci carele-și află bună-voia lui
întru legea Domnului,
și mintea din Lege nu își abate
zi și noapte.

El este ca pomul cel sădit
lângă cursul de ape împânzit,
ce rodul la vremea sa își dăruiește:
tot ce începe el izbutește.

Nu tot așa, cu cei nelegiuiți, nu tot așa!
Căci ei sunt asemenea
cu paiul de pleavă,
pe care-l improașcă în slavă
din fața pământului
răsufllul vântului.

Drept aceia, la ziua de judecată
nu pot ține față, vreodată,
necredincioșii
și nici la soborul dreptilor, păcătoșii.

Căci Domnul, calea celor drepti o ține
tare,
iar calea păcătoșilor duce a pierzare.

XLVI.

(Desăvârșita încredere a lui Israel
în ocrotirea dumnezească).

Starostelui cântăreților
— Psalm al fiilor lui Korah —
După podolia „Fecioarele”, Cântare.

2. Dumnezeu e nouă tărie și scăpare,
sprijin degrabnic în vremi de străm-
[toare.

3. Drept aceia, nouă nu ne este teamă
chiar dacă pământul s'ar răsturna
și munții n' înima mării ar intra,

4. și ar mugi și spumega talazurile mării
și munții s'ar clăti sub urgia revărsării.
(Selah — adică pauză estatică).

5. Iată un mare rău!
Desfătează irugele lui
intreaga cetatea Domnului,
aktar și lăcaș al Celui Prea-Înalt.

6. Dumnezeu stă în inima cetății:
niciodată ea nu se va clinti
Dumnezeu o ajută din zorii dimineții.

7. Neamurile se răsvrătesc,
impărățiile se zăticnesc:
El, glasul său îl desleagă
și de spaimă, pământul se descheagă.

8. Domnul Savaot cu noi este
Dumnezeul lui Iacob, loc înalt de
[scăpare ne este.
(Selah — adică pauză estatică).

9. Veniți să vedeți în priveliști
mărețele fapte ale Celui Veșnic,
cele de uimire ce le-a săvârșit pre
[pământ:

10. Răsboaiele până n' marginea pă-
[mântului a zvârjit,
arcu la spart, lancia o a frânt,
cu focul, care de războiu a mistuit.

11. Opriti-vă și luați știință că Eu
Dumnezeu
sânt:
predomniea peste neamuri,
predomniea pe pământ.

12. Domnul Savaot cu noi este.
Dumnezeul lui Iacob, loc înalt de
[scăpare ne este.

(Selah — adică tăcere estatică).

S. T.

C U R I E R

A apărut frumos înfățișat de ed.
«Naționala-Ciornei» un nou roman
de George Mihail Zamfirescu. Mai-
danul cu dragoste, în două cuprin-
zătoare volume de 650 pag. Lei 140.

*

A apărut «Strada», anul II, No.
10—10. Revistă a unei tinere gru-
pări literare din Câmpina. Se săr-
bătorește scriitorul prahovean I. A.
Basarabescu, membru al Academiei
Române. Ținuta corectă.

*

Cu ultimul număr revista «Ră-
boj» își crestează un an dela apari-
ție, prin câteva semne de tristețe
primăvărească. Ni se anunță o
schimbare, o dorim în spre mai mul-
tă voe bună și mai puțină risipă de
talent.

*

Ecou, după o polemică de cafenea:
Se spune că ar mai fi destui naivi
nepricepuți, care socotesc și azi, se-
midoet și dragomirescian, cum că
există o știință a criticii.

De altă parte se mai spune că ar
exista și celălalt soi de inteligențe,
opuse cu cele dintâi, și care cinste-

ște, tont și lovinescian, numai par-
tea subiectivă a criticii, acel fel de
impresionism diletant, care nu e de
cât flecăreală.

Noi, ca să fim cinstiți, cunoaștem
însă patru soiuri autohtone din a-
ceastă rară specie, uneori bipedă:
redactorul de presă, agentul de pu-
blicație, criticul-meseriaș și priete-
nul admirativ. Am putea și aci in-
dica nume, dar deocamdată le lăsăm
să fie ghicite.

*

D-l Petru Comarnescu scrie o car-
te despre «Tânăra generație». Pă-
cat. (Pentru d. Comarnescu sau pen-
tru tânăra generație!).

*

Constantin Fântăneru, proaspătul
și deja uitatul romancier, scrie, la
țară, un nou roman, care să-l învie.
Avem sincere și mari speranțe că
romanul cel nou va fi mai bun decât
cel vechi.

*

D-l Șerban Cioculescu nu își anun-
ță încă, din fericire, un volum de
critică.

*

Despre romanul d-lui Mircea Elia-
de «Maytreyi» vom scrie în numărul
viitor o cronică literară.

Să se afle de pe acum că acest
roman este cu multe trepte deasu-
pra mediei noii proze românești.
S'ar putea ca tehnica romanului să
convie, mai bine decât eseul, mai
bine decât polemica sau pamfletul,
— necesităților. Gloria d-lui:ts„M.,
— necesităților temperamentale și
structurii tânărului scriitor. Gloria
d-lui Mircea Eliade va fi, poate, în
a deveni, mai ales, un romancier.

*

S'a deschis «Salonul oficial». Nu
expun pictorii buni. Expun, în
schimb, ceilalți.

Nu vizitați «Salonul oficial».

*

D-l G. Ibrăileanu n'a făcut încă să
apară romanul d-sale. Mai putem
respira.

*

D-l Mihail Sadoveanu pregătește,
probabil o carte nouă. Idem d. Ce-
zar Petrescu. Idem d. Ionel Teodo-
reanu.

Dacia se numește un ziar săptă-
mănal care apare de curând. Un re-
dactor al «Daciei» cu care m'am în-
tâlnit și-a cerut scuze de felul cum
apare zisul ziar. Era rușinat la cul-
me. Promitea că se vor depune e-
forturi gigantice ca să se «onorabi-
lizeze» ziarul.

*

Ziarul «Ultima oră» a dispărut, în
ultimul timp, de pe piață. Probabil
că nu mai apare.

*

«Omul liber» n'a apărut vreodată
decât în imaginația aprinsă a d-lui
J. Th. Florescu.

*

Citiți «Floarea de foc».

*

Nu mai citiți «Adevărul literar».
D-l Ovidiu Papadima publică. Zău.
Eu știu unde.

*

D-nii Barbu Stănescu, N. Tea-
ciuc-Alba, Iulian Vesper, scriu la
«unimea literară» (Cernăuți). Scriu
foarte frumos.

NUMAI DESNADEJDE, ATAT

— Urmare din pag. 3 —

— Știu, știu însă mă doare...

Deodată, timpul încrămeni. Totul
deveni fix, ca o așteptare. Lucrurile
din casă se izolase, parcă unele de al-
tele, atente, cu întreaga lor prezență
întoarsă către patul muribundului.
Iar cadra din perete era atât de vie,
atât de aplecată... Am simțit-o cum
privește agonia și pe mine, și am ri-
dicat capul... «Parcă eram într'o i-
magină». Mă uitai la Rabbi. Pe frun-
te, roua morții începu să scânteieze...
Părul parcă i se albise și mai tare
către tâmplă, căpătând în el ceva din
nemiscarea marmorii, numai pome-
ții obrazului mai erau încă roz, dia-
fani... Parcă respirau... Însă în
piept, lupta începu să se precipite.
Respirația îi deveni sgomotoasă, me-
talică. Undeva în trupul său visco-
lea moartea...

— Desnădejdea mă leagă de lume...

Cuvintele trecură prin liniște, ca

un zbor lin de înger. Și în clipa a-
ceia timpul năvăli iarăși, asemenea
unei ploii, dese, întunecând lucidita-
tea de mai înainte, și izolarea lucru-
rilor. Eram de-avalma amestecat cu
ele, inutil lângă destinul care răsu-
cea un trup și zugruma o viață.

L-am simțit, l-am văzut murind.
Și am vrut să mă împotrivesc mor-
ții. L-am luat în brațe și l-am strâns
la piept... Gemea, zgârcindu-se, bur-
lan de lut prin care șipotea moartea.

— Nu vreau, nu vreau să mori, îi
șopteam legănându-l acoperindu-l.
Nu vreau, m'auzi...

Și atunci, atunci l-am auzit clar,
cu cea mai din urmă voce, spunân-
du-mi din altă lume parcă, de dea-
supra mea, căci chipul îi încremene-
nise:

— Voi muri abia atunci când mă
vei uita...

CITIȚI CELE DOUA MARI SUCESE
ALE EDITUREI „CULTURA NAȚIONALĂ“

MAITREYI
ROMAN DE MIRCEA ELIADE

Premiul literar al Societății Techirghiol-Eforie 1933

FECIOR
DE SLUGĂ

ROMAN DE N. D. COCEA

O SATIRĂ A BURGHEZIEI ROMÂNEȘTI

J. S. A.
INSTITUT DE ARTE GRAFICE
EDITURĂ ȘI LIBRĂRIE
Capital: Lei 12.000.000

BUCUREȘTI, I
Str. Ing. Anghel Saligny, 2
Telefon: 3-26-60 și 3-26-69

27 Septembrie 1937

Onor

Direcțiunea Bibliotecii Universității
 "Regele Ferdinand I." din Cluj

Ca răspuns la c.p. a Dvs. din 23 Septembrie
a.c. vă informăm că revista "Floarea de Foc" n'a mai
apărut dela Nr. 9 în mod independent, ci ca o anexă a
ziarului "Credința" fiind intercalată la timpul său în
în paginile acestui ziar.

Vă rugăm a revizui colecția ziarului
"Credința" din epoca respectivă.

Cu toată stima
"EMINESCU"
SOCIETATE ANONIMĂ
DIRECȚIUNEA GENERALĂ

